

Ympäristöministeriön lausunto

Hallituksen esitys eduskunnalle kotoutumisen edistämisestä annetuksi laiksi ja siihen liittyviksi laeiksi Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/31974/2021

Ympäristöministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi kotoutumisen edistämisestä annetuksi laiksi. Lisäksi ympäristöministeriö kiittää työ- ja elinkeinoministeriötä mahdollisuudesta osallistua keskusteluihin ja kommentointiin jo valmisteluvaiheessa.

Ympäristöministeriö toteaa, että lakiehdotuksen keskeiset tavoitteet, kotoutumisen ja työllistymisen nopeutuminen, palveluihin pääsyn nopeuttaminen ja kotoutumisen alkuvaiheen kokonaisvaltaistaminen, ovat kannatettavia. Esitys nostaa tärkeällä tavalla näkyviin myös työvoiman ulkopuolella olevien ja muutoin erityisen haavoittuvassa asemassa olevien maahanmuuttajien tavoittamisen sekä heidän saamisensa kotoutumista edistäviin palveluihin; tämä on tärkeä osa uudistusta ja selkeä edistysaskel kotouttamispolitiikassa. Maahanmuuttajien kotoutumisen nopeutuminen/tehostuminen ja työllisyysasteen nosto paitsi antaa maahanmuuttajilla paremmat mahdollisuudet toimia yhteiskunnan jäsenenä ja vaikuttaa omaan tulevaisuuteensa Suomessa myös vahvistaa monin tavoin yhteiskunnan kestävyyttä ja resilienssiä. Riittävät kielelliset valmiudet ovat edellytys yhteiskunnan jäsenenä ja työmarkkinoilla toimimiselle. Esitys vahvistaa kotoutumishjelmaan sisältyvää kielikoulutuksen tavoitteellisuutta, mutta samalla opiskelumahdollisuuksien rinnalla on huolehdittava myös kielikoulutuksen laadusta, jotta koulutus vastaa suomea vieraana kielenä opiskelevien oppimistarpeita.

Esityksessä esitetään, että sopimusperusteinen kuntiin muutto kohdentuisi jatkossa kiintiöpakolaisiin ja muihin haavoittuviin ryhmiin, vaikka tarvittaessa kuntapaikalle voitaisiin ohjata myös muita kuin kiintiöpakolaisia tai haavoittuvia ryhmiä, kuten alaikäisenä ilman huoltajaa tulleita. Muutoksen tavoitteena on tehostaa lain 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen henkilöiden (muun muassa kansainvälistä suojelua saavat) kuntiin sijoittumista. Muutos korostaa paitsi maahanmuuttajien yhteiskunnassa toimimisen kykyä ja valmiuksia (esim. kielelliset valmiudet) myös riittävän tiedon saamisen sekä ohjaus- ja neuvontapalvelujen riittävää resurssointia ja saavutettavuutta; muutos lisää myös esimerkiksi asumiseen (asunnon hankkiminen, asunnon hallintasuhde ja asumisen käytännöt) ja yleisesti yhteiskuntaan ja siinä toimimiseen liittyvän tiedon tarvetta, jotta valmiuksien, tiedon saannin tai neuvonnan puutteet eivät altista hyväksikäytölle.

Hallituksen esitys lisää kuntien vastuuta kotoutumisen edistämisestä, ja tämä tuo kunnille myös uudenlaisia toimintamahdollisuuksia. Kotoutumisen kokonaisuuden ja sen rahoitusjärjestelmän selkeyteen ja johdonmukaisuuteen sekä riittävään kattavuuteen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Samoin on kiinnitettävä huomiota myös palveluiden yhteensovittamiseen ja yhteistyöhön niin hyvinvointialueiden aloittaessa toimintansa vuonna 2023 kuin työvoimapalveluita uudistettaessa, jotta näiden palveluiden tarpeessa olevat saavat palvelut sujuvasti ja kattavasti eikä palvelukapeikkoja synny; myös toimijoiden erilaiset roolit ja vastuut palvelukokonaisuudessa on tiedostettava ja selvitettävä ja näitä koskevien säästösten on oltava sekä riittävän selkeitä että toimivan palvelukokonaisuuden mahdollistavia. Palveluiden ja rahoituksen kokonaisuutta on tarkasteltava ja yhteen sovitettava niin, että lain keskeisten tavoitteiden eli työllistymisen ja palveluihin pääsyn nopeuttamisen sekä alkuvaiheen kotoutumista tukevien palveluiden kokonaisvaltaisuuden saumaton toteutuminen varmistetaan toimintaympäristön ja kuntien roolin muutoksissa, ja palvelupolut vastaavat maahanmuuttajien yksilöllisiin tarpeisiin valtavirtaistamisen ja nopeuttamisen rinnalla. Samalla on pidettävä huolta siitä, että kotouttamisen keskeisillä toimijoilla on riittävät resurssit ja osaaminen tehtävistä huolehtimiseen ja eri toimijoiden roolit ja tehtäväjaot ovat selkeät.